

ข้อคิดเกี่ยวกับ การขยายขอบเขต ธุรกิจของ ธนาคารพาณิชย์

นภาพร เรืองสกุล

ธนาคารแห่งประเทศไทย

* บทความนี้ปรับปรุงจากคำบรรยายใน
โครงการพัฒนาเจ้าหน้าที่บริหารในสถาบัน
การเงินของบริษัท B.M.S. ฯลฯ เมื่อวันที่
7 กันยายน 2526

นับตั้งแต่ช่วงปี 2525 เป็นต้นมา การให้บริการทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา และยุโรป ซึ่งมีผลต่อเนื่องไปถึงการให้บริการทางการเงิน สำหรับการค้าและการลงทุน ระหว่างประเทศและการให้บริการทางการเงินในประเทศอื่น ๆ ด้วย นิตยสาร Euro-money (August 1983) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2525 นั้น อาจจะมากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นตลอดระยะเวลา 20 ปี ก่อนหน้านั้นเสียอีก (1)

การเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นมานี้ ทำให้ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารกลาง รวมไปถึงผู้มีอำนาจในการออกกฎหมายควบคุมกิจการสถาบันการเงิน และผู้อยู่ในวงการการเงินอื่น ๆ ต่างก็ต้องทบทวนบทบาทและการวางแนวทางในการดำเนินงานของตนเองเสียใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถก้าวไปทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

การแข่งขันกันให้บริการทางการเงิน ที่ในปัจจุบันนี้มีมากแบบขึ้นนั้นเนื่องมาจาก

1. ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การโอนเงินจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งกว่าแต่ก่อน ซึ่งการโอนเงินนี้ดูจะมีใช้เป็นการที่ระบบธนาคารพาณิชย์สามารถผูกขาดกระทำได้แต่ผู้เดียวอีกต่อไป ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงพยายามรักษายกขบวนในด้านการเป็นศูนย์กลางของระบบการโอนเงินและการรับจ่ายเงิน (payment system) เอาไว้ ด้วยการเสนอบริการใหม่ ๆ ทางด้านนี้ให้ลูกค้า บริการเหล่านี้ก้าวหน้ามากในประเทศที่ธนาคารประสบความสำเร็จจากการแข่งขันจากสถาบันการเงินอื่น ๆ สูง สำหรับในประเทศไทยแม้การแข่งขันในด้านนี้จากสถาบันการเงินที่มีใช้ธนาคารจะมีน้อย แต่การแข่งขันกันเองทำให้ธนาคารต่าง ๆ พยายามเสนอบริการที่ต่างออกไปให้แกลูกค้า

2. ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและกำไรที่ไม่ค่อยจะดีนัก ประกอบกับการขยายตัวออกไปให้กู้ยืมหรือทำธุรกิจระหว่างประเทศอื่น ๆ มีการแข่งขันกันสูงขึ้นและมีความเสี่ยงสูงขึ้น ธนาคารพาณิชย์จึงมุ่งให้ความสนใจตลาดในประเทศยิ่งขึ้น รวมทั้งพยายามขยายธุรกิจออกไปให้ครอบคลุมถึงการให้บริการทางการเงินด้านต่าง ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อนด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดลูกค้าเอาไว้ให้ใช้บริการทุกอย่างจากตน ในทำนองเป็น supermarket สำหรับการให้บริการทางการเงิน

3. สำหรับประเทศไทยจะเห็นแนวโน้มที่ว่าธนาคารพาณิชย์บางธนาคารคาดเดาความต้องการในอนาคตของลูกค้าและพยายามขยายบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพื่อให้บริการเป็นเครื่องมือผูกพันให้ลูกค้ายังคงใช้บริการของธนาคาร

การนั้น ๆ ต่อไป

เหตุการณ์ในสหรัฐอเมริกา

นาย J. Charles Partee กรรมการของธนาคารกลางสหรัฐฯ ได้แยกการเปลี่ยนแปลงทางด้านการให้บริการทางการเงินในสหรัฐอเมริกาออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้สามกลุ่มคือ (2)

1. ลดการควบคุมอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดเป็นอัตราเพดานของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันออมทรัพย์สามารถแข่งขันหาเงินฝากในตลาดเงินแข่งกับธุรกิจอื่น ๆ ที่การเสนออัตราดอกเบี้ยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของทางการได้

2. ผ่อนคลายความเข้มงวดด้านการทำธุรกิจข้ามมลรัฐสำหรับธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากธุรกิจอื่น ๆ ที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์ที่เริ่มทำธุรกิจแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์ไม่ถูกจำกัดโดยข้อห้ามทำธุรกิจข้ามมลรัฐเหมือนเช่นธนาคารพาณิชย์

3. การให้บริการทางการเงินระหว่างธนาคารพาณิชย์กับบริษัทที่ประกอบธุรกิจประเภทอื่น ๆ มีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น เนื่องจากต่างฝ่ายต่างขยายธุรกิจเข้าไปในธุรกิจที่เคยเป็นธุรกิจหลักของอีกฝ่ายหนึ่ง

1. การแข่งขันหาเงินฝาก

การแข่งขันกันดึงเงินฝากของประชาชนระหว่างสถาบันการเงินอื่น ๆ กับธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นในระยะที่อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูง และอัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายให้แก่ลูกค้าค่อนข้างมาก ในระยะนั้นบริษัทหลักทรัพย์ริเริ่มเสนอกองทุนรวม (mutual funds) แบบใหม่ที่เป็นที่นิยมกันมาก คือนำเงินที่รวบรวม

ได้ไปลงทุนในตลาดเงิน (money market mutual funds) ซึ่งทำให้ผู้ที่ซื้อหน่วยลงทุนได้ผลตอบแทนจากเงินลงทุนของตนสูงกว่าที่จะได้รับจากการฝากเงินไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ ผู้ซื้อหน่วยลงทุนยังสามารถเขียนเช็คสั่งจ่ายเงินจากเงินลงทุนในหน่วยลงทุนนี้ได้ด้วย money market mutual funds จึงมีลักษณะไม่ต่างอะไรกับเงินฝากธนาคารและแข่งขันกับเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันออมทรัพย์อื่น ๆ โดยตรง

ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยสูงมากนี้ ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลโดยทั่วไปให้ความสนใจในการจัดการกับเงินสดในมือของตนมากขึ้น เพื่อจะได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นสำหรับเงินที่มีอยู่ เงินฝากจึงถอยเทจากธนาคารพาณิชย์ที่อัตราดอกเบี้ยถูกจำกัดโดยข้อกำหนดของทางการไปสู่สถาบันการเงินที่สามารถให้ดอกเบี้ยตามอัตราตลาดค่อนข้างมาก

การแข่งขันของสถาบันการเงินอื่นในสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นได้ง่ายเนื่องจากกฎหมายของสหรัฐฯ เองที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์เอาไว้ในระดับต่ำ และยังมีข้อกำหนดทำให้ธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถขยายสาขาไปยังมลรัฐอื่น ๆ นอกจากรัฐที่ตนตั้งอยู่อีกด้วย ในขณะที่สถาบันการเงินอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทหลักทรัพย์ หรือบริษัทประกันชีวิต ไม่อยู่ได้บังคับกันทำนองเดียวกัน ทั้งในเรื่องการขยายสาขาและการเสนออัตราดอกเบี้ย เหตุการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดการตอบโต้จากธนาคารพาณิชย์และสถาบันออมทรัพย์อื่นในระยะต่อมา เกิดเป็นนโยบายลดการควบคุมอัตราดอกเบี้ยเงินฝากขึ้น ทำให้ทั้งธนาคารพาณิชย์และสถาบันออมทรัพย์ที่เคยเสียเปรียบบริษัทหลักทรัพย์สามารถเปลี่ยนแปลงดอกเบี้ยเงินฝากได้มากขึ้น เกิดมีการเสนอบริการเงินฝากชนิดใหม่ได้แก่ money market deposits account เพื่อดึง

ผู้ฝากเงินกลับคืนมาจากบริษัทหลักทรัพย์

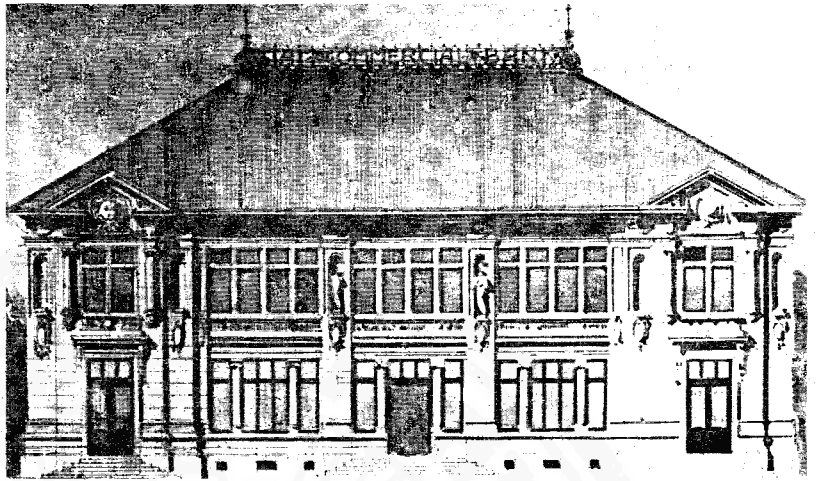
สำหรับในประเทศไทยเราเอง เหตุการณ์ในทำนองนี้ไม่เกิดขึ้นก็เนื่องจากตลาดเงินในประเทศไทยยังพัฒนาไปไม่มากพอ บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเงินทุนในประเทศไทยก็ยังไม่ใหญ่และยังไม่มีขอบข่ายงานกว้างขวางพอจะเสนอบริการด้านการรับฝากเงินรายย่อยแข่งกับธนาคารพาณิชย์ได้นอกจากนี้ ประเทศไทยยังพยายามขึ้นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากให้ทันกาล อย่างไรก็ตาม พอจะพูดได้ว่าแนวโน้มด้านนโยบายอัตราดอกเบี้ยของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ เป็นไปในทำนองเดียวกัน นั่นก็คือพยายามจะปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเคลื่อนไหวได้เองมากยิ่งขึ้น แทนที่ทางการจะเป็นผู้กำหนดเช่นที่เคยเป็นมา ข้อดีและข้อเสียของนโยบายข้อนี้ยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอยู่มาก ซึ่งก็จะต้องติดตามดูผลที่เกิดขึ้นจริงต่อไปในอนาคต

2. การแย่งธุรกิจระหว่างสถาบันการเงินต่าง ๆ

นอกจากสงครามแย่งผู้ฝากเงินด้วยวิธีเสนออัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นแล้ว ยังมีสงครามแย่งธุรกิจและสงครามแย่งพื้นที่อีกด้วย

ด้านการขยายการให้บริการทางการเงิน โดยขยายบริการรุกเข้าไปแย่งธุรกิจของผู้อื่นนั้น ที่สำคัญคือ ธุรกิจธนาคาร ธุรกิจหลักทรัพย์ และประกันชีวิต เริ่มมีการประกอบการปะปนกันมากขึ้น

ทางด้านธนาคารพาณิชย์นั้น Glass-Steagall Act ห้ามการทำธุรกิจประกันการขายหลักทรัพย์ แต่ธนาคารพาณิชย์เห็นว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวไม่ได้ห้ามการซื้อขายหลักทรัพย์เพื่อลูกค้า (brokerage service) เมื่อต้นปี 2525 ธนาคาร Security Pacific เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบริษัท Fidelity ซึ่ง

แบบแปลนแบงก์สยามกัมมาจล (Siam Commercial Bank) ซึ่งเป็นธนาคารที่ดำเนินการโดยคนไทยเป็นแห่งแรก เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

เป็นบริษัทซื้อขายหลักทรัพย์⁽³⁾ และต่อมาได้เริ่มทำธุรกิจประเภทนี้เอง ในระยะต่อมา Bankamerica (ซึ่งเป็นบริษัทแม่ของธนาคารแห่งอเมริกา) และ Citibank ก็เริ่มทำตามบ้าง

นอกจากธุรกิจหลักทรัพย์แล้ว ธนาคารพาณิชย์เริ่มเข้าไปทำธุรกิจประกันชีวิตด้วย กรณีตัวอย่างก็คือเมื่อมลรัฐเซาธ์ดาโกต้าแก้กฎหมายยินยอมให้ธนาคารพาณิชย์ทำธุรกิจการประกันภัยได้ บริษัทแม่ของ Citibank ก็ได้เข้าไปซื้อธนาคารในรัฐนั้น เพื่อใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการทดลองทำธุรกิจประกันภัยในเครือของธนาคาร

ในขณะเดียวกันบริษัทหลักทรัพย์และบริษัทประกันชีวิตในสหรัฐอเมริกาก็รวมกิจการกันบ้าง และบางรายก็ขยายกิจการเข้าไปซื้อธนาคารด้วย เช่น ตอนปลายปี 2525 บริษัทหลักทรัพย์ Dreyfus ได้ซื้อธนาคารในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ เพื่อจะตั้งธุรกิจ money market mutual funds หลังจากที่ถูกธนาคารพาณิชย์แย่งธุรกิจไปด้วยการเสนอ money market deposits account นอกจากนี้ยังมีบริษัทที่ทำธุรกิจการค้าปลีกทั่วประเทศ เช่น Sears Roebuck และบริษัททำธุรกิจด้านบัตรเครดิต

เครดิต เริ่มขยายการให้บริการทางการเงินไปทั่วประเทศซึ่งนับว่าเป็นการก้าวก้าวเข้าไปในธุรกิจซึ่งเดิมเป็นของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์เท่านั้น

3. การขยายพื้นที่ประกอบการ

ธนาคารพาณิชย์พยายามค้นรหาทางขยายธุรกิจเข้าไปในตลาดของรัฐอื่น ๆ เพื่อให้ทัดเทียมกับธุรกิจของสถาบันการเงินประเภทอื่นที่ไม่ถูกจำกัดการประกอบธุรกิจอยู่ในรัฐใดรัฐหนึ่งเป็นการเฉพาะตัว เช่น หลายมลรัฐเริ่มยินยอมให้ธนาคารจากต่างรัฐเข้ามาทำธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ในรัฐของตนได้ ดังนั้น ในระยะนี้จึงเห็นตัวเลขว่าธนาคารพาณิชย์ในสหรัฐอเมริกาที่มีจำนวนลดลงอยู่เรื่อย ๆ เนื่องจากธนาคารในท้องถิ่นเข้าไปรวมอยู่ในเครือของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่หรือบางครั้งธนาคารในท้องถิ่นก็รวมกันเอง และถึงแม้ว่าบางรัฐจะยังไม่ยินยอมให้ธนาคารพาณิชย์จากต่างรัฐเข้าไปประกอบธุรกิจในรัฐของตนโดยตรง สถานการณ์บางด้านก็เอื้ออำนวยต่อการขยายกิจการข้ามพื้นที่ของธนาคารพาณิชย์ เช่น การที่ทางการยินยอมให้ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่มีฐานะ

มันคงจากรัฐหนึ่งเข้าไปปรับช่วงกิจการของสถาบันออมทรัพย์ (Savings and Loan Association) ที่ประสบปัญหาในการดำเนินงานในอีกรัฐหนึ่ง ด้วยวิธีนี้ Citibank สามารถขยายกิจการเข้าไปในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย และ Bankamerica เข้าไปทำธุรกิจในมลรัฐออซิงตันได้ เป็นต้น

แนวคิดด้านการสร้างสินค้าทางการเงินใหม่

การขยายธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เข้าไปสู่ธุรกิจอื่นมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในสหรัฐอเมริกาเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นในประเทศอื่น ๆ อีกหลายประเทศทั้งในยุโรปและเอเชีย ในแง่ของวิธีการจะแตกต่างกันไปบ้างเพราะขึ้นอยู่กับกฎหมายในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน แต่เนื้อหาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ ทางการผ่อนคลายการจำกัดขอบเขตการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์มาหลายปีแล้ว โดยกระทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์ขยายธุรกิจออกไปจนมีลักษณะเป็น universal bank ได้โดยไม่ประสบปัญหาด้านกฎหมาย (universal bank คือธนาคารที่ให้บริการทางการเงินแบบต่าง ๆ อย่างกว้างขวางกว่าธุรกิจที่เคยเป็นประเพณีปฏิบัติของการธนาคารพาณิชย์ดั้งเดิม ที่สำคัญคือทำธุรกิจด้านการซื้อขายหลักทรัพย์เพื่อลูกค้าได้) ในฟิลิปปินส์ทางการก็พยายามสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีอยู่จำนวนมากเติบโตเป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ด้วยวิธีอนุญาตให้ธนาคารบางธนาคารเป็น universal bank เป็นต้น

จากลักษณะการขยายขอบเขตของธุรกิจดังกล่าวมาแล้วข้างต้น หากแนวโน้มยังคงไปในทิศทางนั้นเรื่อย ๆ ก็เป็นที่คาดได้ว่า การธนาคารในอนาคตจะเป็นการธนาคาร

ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากการธนาคารที่ผ่านมา ในประเด็นที่สำคัญคือที่มาของรายได้จะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในขณะที่การธนาคารพาณิชย์แต่เดิมมาเน้นที่การระดมเงินฝากแล้วนำเงินฝากนั้นไปให้กู้ยืมต่อ โดยธนาคารได้รับกำไรจากส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยที่ได้รับมาจากเงินกู้กับดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายให้กับผู้ฝาก การธนาคารในระยะต่อไปที่ได้หันเหความสนใจไปสู่ธุรกิจด้านการให้บริการทางการเงินอื่น ๆ ที่มีใช้การให้กู้ยืมมากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยเป็นมาจะก่อให้เกิดรายได้ให้กับธนาคารโดยธนาคารพาณิชย์ไม่ต้องให้กู้ยืมเงิน หรือลงทุนเพื่อเพิ่มด้านสินทรัพย์ในงบดุลของตนแต่ประการใด นั่นก็คือเท่ากับเป็นการประหยัดเงินกองทุนที่จะต้องเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มของสินทรัพย์ไปได้ ทำให้สามารถขยายบริการและเพิ่มพูนกำไรได้ ในช่วงที่เงินทุนเป็นสิ่งที่หาได้ยากและต้นทุนค่อนข้างสูง ในขณะที่เดียวกันรายได้ส่วนนี้ทำให้ตัวเลข return on equity หรือ return on assets ของธนาคารนั้น ๆ ดูดีขึ้นด้วย Citibank และ Chase Manhattan สองธนาคารพาณิชย์ชั้นนำของสหรัฐฯ ได้เน้นแนวนโยบายในด้านนี้ค่อนข้างชัดเจนสำหรับการดำเนินงานในอนาคต คือเน้นการดำเนินงานที่จะให้ได้รายได้มาจากค่าธรรมเนียมและค่าบริการ (fee-based activities) เช่น ธุรกิจการซื้อขายหลักทรัพย์ การให้บริการจัดการเงิน การช่วยเจรจาต่อรองซื้อกิจการ หรือรวมกิจการ การทำธุรกิจด้านการค้าระหว่างประเทศ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น ทั้ง Chase Manhattan และ Citibank⁽⁴⁾ ระบุว่า ขนาดของสินทรัพย์รวมมิใช่เป้าหมายหลักของสถาบัน สิ่งที่จะเน้นคือความสามารถในการทำกำไร

นอกจากธุรกิจบางอย่างที่ธนาคารพาณิชย์เริ่มเสนอบริการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมไปถึงธุรกิจบางอย่างซึ่งก้าวข้ามปะปนกับธุรกิจของสถาบันการเงินอื่น ธนาคารพาณิชย์ยังเริ่มขายบริการบางด้านจาก

สินค้าที่ตนได้พัฒนาขึ้นมา เช่น ขายเงินกู้ให้กับสถาบันการเงินอื่น รับจ้างทำข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และขายสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ธนาคารได้พัฒนาขึ้นมาไว้แล้ว เช่น โปรแกรมด้าน home banking และ corporate cash management เป็นต้น⁽⁵⁾

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทำนองนี้มีใช้ เป็นสิ่งที่จะปฏิบัติได้ยากนักสำหรับธนาคารพาณิชย์ที่มีได้มีความเชี่ยวชาญพิเศษในทางใดทางหนึ่ง และธนาคารพาณิชย์ที่ยังคงดำเนินธุรกิจแบบที่เคยปฏิบัติมา เพราะโดยทั่วไป มาตรฐานการจัดความสำคัญของธนาคารยังเน้นกันที่ขนาดของสินทรัพย์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากยุคที่มีการเน้นนโยบายด้านการขยายตัวเป็นสำคัญ นอกจากนี้ การลดจำนวนสาขาหรือการยกเลิกฝ่ายงานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อเน้นการเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่สำหรับนายธนาคารทั่วไป เพราะปกติมักจะยังถือว่าธนาคารทุกธนาคารควรจะให้บริการทุกด้านอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แก่ลูกค้า ดังนั้น เรื่องของการเสนอบริการที่เน้นความชำนาญเฉพาะด้าน คงจะเกิดได้ง่ายเฉพาะบริการใหม่ ๆ เท่านั้น ซึ่งธนาคารแต่ละธนาคารจะพัฒนาการให้บริการไปได้ไม่ทัดเทียมกัน โดยทุกธนาคารจะยังคงให้บริการด้านที่เป็นพื้นฐานการธนาคารพาณิชย์อยู่ต่อไป โดยแต่ละธนาคารจะให้ความสำคัญกับธุรกิจพื้นฐานนี้มากน้อยต่างกันไป

ทำที่ของทางการต่อการขยายขอบเขตธุรกิจ

การแข่งขันกันในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น มองจากแง่ของผู้บริโภคจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้มีโอกาสเลือกบริการจากสถาบันการเงินต่าง ๆ ได้มากมาย

หลายแห่งและได้รับการหลายแบบตามความพอใจของแต่ละบุคคล แต่ทว่ามองจากสายตาของผู้กำกับและควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์แล้ว มีข้อที่เกรงกันว่า จะมีปัญหาต่อระบบธนาคารพาณิชย์ได้ในอนาคต ข้อที่ทางการของหลายประเทศได้แสดงความเป็นห่วงได้แก่ (6)(7)

1. ถ้าการแข่งขันระหว่างสถาบันการเงินต่าง ๆ ในการให้บริการทางการเงินมีมากจนเกินไป กำไรของธนาคารพาณิชย์จะลดลงมากจนอาจเกิดการขาดทุนที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของธนาคารนั้น ๆ ได้

2. ธนาคารพาณิชย์อาจจะพยายามเข้าไปประกอบธุรกิจใหม่ ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงกว่าที่เคยเป็นสำหรับการประกอบธุรกิจแบบธนาคารพาณิชย์ หรืออาจจะเข้าไปทำธุรกิจที่ตนเองไม่มีความถนัดเท่าที่ควร ซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสีย และมีผลมาถึงฐานะการเงินของธนาคารนั้น ๆ ได้

3. บริษัทอื่น ๆ ที่มีธนาคารพาณิชย์อาจจะขยายธุรกิจเข้ามาทำธุรกิจที่เคยเป็นธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินถึงธนาคารมากขึ้น ซึ่งบางรายอาจจะไม่มีประสบการณ์ด้านการธนาคารอย่างพอเพียง อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบ

การเงินได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการกำกับควบคุมบริษัทต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากการควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือในบางกรณีก็ไม่มี การกำกับควบคุมเลย

ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์มีความเห็นพ้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่า ทางออกในเรื่องนี้มีโซ่อยู่ที่การปิดกั้นมิให้มีการขยายการให้บริการทางการเงินหรือทางการทำตนเป็นอุปสรรคขัดขวางพัฒนาการทางด้านการเงินโดยไม่จำเป็น แต่อยู่ที่ว่าควรจะมีการตั้งเป้าหมายในการกำกับควบคุมระบบการเงินให้กว้างพอที่จะครอบคลุมสถาบันการเงินหลาย ๆ ประเภทที่ประกอบธุรกิจเป็นหลักในลักษณะเดียวกันได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันทุกประเภทที่ประกอบธุรกิจเหมือนกันถูกควบคุมในทำนองเดียวกันหมด

สำหรับในกรณีของประเทศไทย เรื่องความซ้ำซ้อนของธุรกิจระหว่างสถาบันประเภทต่าง ๆ ยังมีค่อนข้างน้อย เท่าที่มีอยู่เป็นเรื่องของอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันกันหาเงินฝากระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธนาคารของรัฐซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ โดยธนาคารพาณิชย์อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการ

คลังผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย ในขณะที่ธนาคารของรัฐอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการคลังโดยตรง การกำกับควบคุมในด้านอื่น ๆ อาจจะยังแตกต่างกันได้อยู่ เพราะวัตถุประสงค์และแนวทางประกอบธุรกิจยังต่างกันอยู่มาก ส่วนในอนาคตนั้น เมื่อใดก็ตามที่มีการขยายธุรกิจให้เข้ามาใกล้เคียงกันมากขึ้น การควบคุมโดยใช้บรรทัดฐานอันเดียวกันอาจจะเป็นเรื่องที่จำเป็น สำหรับกรณีการกำกับและควบคุมบริษัทเงินทุนและธนาคารพาณิชย์นั้น ในธุรกิจที่เหมือนกันก็ควรจะควบคุมเช่นเดียวกัน ที่จะเห็นได้กรณีหนึ่งก็คือถ้าอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทประกันชีวิต ทำธุรกิจเป็นผู้จัดการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพได้ การควบคุมการดำเนินงานเฉพาะในเรื่องดังกล่าวก็น่าจะใช้มาตรฐานเดียวกันหมด แม้ว่าสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องจะทำการกิจอื่นต่างกันก็ตาม

เทคโนโลยี

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการธนาคารพาณิชย์เริ่มแพร่หลายขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คอมพิวเตอร์ควบคู่ไปกับระบบโทรคมนาคม

การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระยะแรก ๆ เป็นเรื่องของการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการจัดเก็บข้อมูลและเป็นเครื่องมือในสำนักงาน ต่อมาได้พัฒนาการใช้งานให้ก้าวหน้าต่อไป โดยนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการโอนเงินระหว่างธนาคาร ระหว่างธนาคารกับลูกค้ารายใหญ่ และในระยะสุดท้ายมีการพัฒนาระบบสำหรับให้บริการลูกค้ารายย่อยด้วย ในแง่ของธนาคารพาณิชย์ ข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุดในการนำคอมพิวเตอร์และระบบโทรคมนาคมมาใช้เพื่อให้บริการนี้ก็คือต้นทุน เพราะการใช้ระบบที่กล่าวมามีต้นทุนสูงกว่าการให้บริการโดยใช้พนักงาน ดัง

นั้น จุดที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเป็นแห่งแรก ๆ ก็คือจุดที่ใช้เครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว สะดวก และประหยัด

สิ่งที่คอมพิวเตอร์และระบบโทรคมนาคมก่อให้เกิดขึ้นในการธนาคารพาณิชย์มิใช่การให้บริการชนิดใหม่ แต่เป็นเพียงทำให้บริการที่ธนาคารพาณิชย์เสนอให้ลูกค้าอยู่แต่เดิมแล้วนั้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการโอนย้ายเงิน (payment system) ซึ่งการโอนเงินนี้ แต่เดิมต้องใช้เงินสดแลกเปลี่ยนกัน ต่อมาการใช้เช็คและการใช้บัตรเครดิตแทน แต่การโอนเงินหรือจ่ายเงินยังต้องใช้กระดาษอยู่ ซึ่งกระดาษส่งจ่ายหรือโอนเงินจะต้องส่งต่อไปเป็นทอด ๆ จนกว่าการโอนจะสมบูรณ์

ระบบโอนเงินแบบใหม่คือระบบโอนเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Fund Transfers หรือ EFT) เป็นแบบที่ประหยัดกระดาษลงไปมาก โดยส่งข้อมูลทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนอกจากจะใช้สำหรับส่งจ่ายหรือโอนเงินแล้ว สำหรับธนาคารที่สร้างระบบนี้ให้ลูกค้าได้มีโอกาสใช้ติดต่อกับธนาคารเป็นรายตัวถึงสำนักงานของลูกค้า ธนาคารยังสามารถใช้สำหรับส่งข้อมูลทางการเงินที่สำคัญ ๆ ให้ลูกค้าได้ทราบได้อีกด้วย

การให้บริการที่ธนาคารเริ่มนำมาใช้กับลูกค้าเป็นการทั่วไปมักเรียกกันว่า Retail Electronic Banking ซึ่งพอจะแยกออกเป็น 4 ลักษณะ⁽⁸⁾ ดังนี้

1. การให้บริการด้วยเครื่อง (Automated Banking Services) คือใช้เครื่องให้บริการชั้นง่าย ๆ แก่ลูกค้า ชั้นแรกได้แก่การให้ลูกค้าถอนเงินสดได้จากเครื่องที่ไม่ได้พ่วงต่อกับคอมพิวเตอร์ใหญ่ของสำนักงาน (off-line) ต่อมาก็หันมาใช้ระบบ on-line ซึ่งนอกจากการให้ถอนเงินสด ยังสามารถให้บริการอื่น ๆ แก่ลูกค้าได้อีกด้วย เช่น ให้

ถามยอดบัญชี ให้โอนเงินระหว่างบัญชี หรือรับฝากเงิน Automated Teller Machines หรือ ATMs นี้ นับว่าเป็นการให้บริการด้าน Electronic Fund Transfers ที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือถึง 70% เมื่อเทียบกับ EFF ด้านอื่น ๆ ที่จะกล่าวถึงต่อไป

2. การให้บริการผ่านร้านค้า (Point-of-Sale Services) คือให้บริการ ณ ร้านค้าต่าง ๆ เกี่ยวกับการจ่ายเงินของลูกค้า ระบบที่ใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไปในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนี้ใช้เพื่อยืนยันบัญชีของลูกค้า หรือยืนยันอนุญาตการใช้บัตรเครดิตของลูกค้าเป็นสำคัญ แต่ระบบที่ก้าวหน้ามาก ๆ จะสามารถหักบัญชีที่ธนาคารของลูกค้าที่จ่ายเงินซื้อของในร้านค้านั้น ๆ ได้ทันที

3. การให้บริการถึงบ้าน (Home Banking Services) เป็นบริการที่ลูกค้าสามารถใช้ได้จากบ้านหรือสำนักงานของตนเองโดยไม่ต้องเดินทางไปยังสำนักงานของธนาคาร โดยอาจจะติดต่อกับคอมพิวเตอร์ของธนาคารทางโทรศัพท์ (Pay-by-phone) ติดต่อโดยใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัว หรือใช้ระบบโทรศัพท์แบบเคเบิลเป็นจุดติดต่อ เป็นต้น

4. การจ่ายเงินผ่านบัญชีโดยไม่ต้องใช้เช็ค (Automated Clearinghouse Services)- ใช้สำหรับลูกค้าของธนาคารที่ต้องจ่ายเงินเข้าบัญชี หรือตัดบัญชีลูกค้าอื่น ๆ แต่ละครั้งเป็นจำนวนมากบัญชี เช่น หักบัญชีจ่ายค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า นำเงินเข้าบัญชีเป็นเงินเดือนของพนักงาน เป็นต้น ระบบนี้ช่วยให้การตัดบัญชี หรือจ่ายเงินเข้าบัญชี เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องใช้เช็ค แต่ใช้คอมพิวเตอร์เตรียมข้อมูลแล้วส่งให้ธนาคารโดยตรง ซึ่งหลายธนาคารจะต้องร่วมมือกันทำระบบนี้จึงจะใช้ได้ผลดี

การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดข้อคิดขึ้นมาว่าในอนาคตที่บริการเหล่านี้แพร่หลายมากขึ้น สำนักงานของธนาคารที่มีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปเพื่อให้บริ

การแก่ลูกค้ายังจะมีความสำคัญเช่นเดิมอยู่หรือไม่ หากถึงตอนนั้นจริงเราอาจจะเห็นบริการในรูปของสาขาเปลี่ยนโฉมหน้าไป แต่คงไม่ใช่ในเวลาอันใกล้สักเพราะถึงแม้ว่าในระยะนี้จะมีการกล่าวขวัญถึง Retail Electronic Banking ค่อนข้างมาก แต่ก็ยังเป็นเพราะเป็นจุดที่เริ่มมีการขยายตัวจนมีที่ท่าว่าจะจะเป็นที่ยอมรับของลูกค้าในวงกว้างเท่านั้น สิ่งที่บทความต่าง ๆ เขียนถึงมักจะเป็นการคาดคะเนถึงสิ่งที่มีทางจะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นส่วนมาก เพราะดูจากตัวเลขข้อมูลแล้วจะเห็นว่าในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่การใช้ระบบเหล่านี้ก้าวหน้ามาก เมื่อมีมุลาน 2526 Consumer EFT ยังเป็นเพียงไม่ถึง 1% ของการโอนจ่ายเงินทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจระดับรายย่อย⁽⁹⁾

บทบาทของทางการ

ในประเทศที่เทคโนโลยีก้าวหน้ามาก ๆ มักจะมีการโอนบัญชีระหว่างธนาคารโดยใช้คอมพิวเตอร์กันแล้ว (automated inter-bank settlement system) และในหลายประเทศ ธนาคารกลางมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้จัดระบบนั้น ๆ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่ระบบโอนเงินระหว่างธนาคารหรือระบบอื่น ๆ ที่ต้องพึ่งระบบโทรคมนาคมจะก้าวหน้าไปได้เร็วหรือช้าเพียงใดมีอุปสรรคมากน้อยแค่ไหน นอกจากจะขึ้นอยู่กับระดับความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และการสนับสนุนสนใจของธนาคารกลางแล้ว ยังขึ้นอยู่กับกฎข้อบังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ระบบโทรคมนาคม ปัญหาภาษี และปัญหากฎหมาย ว่าการจ่ายเงินแบบผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ถือว่าเป็นการต้องเป็นที่ยอมรับทางกฎหมายเพียงใดอีกด้วย

นอกจากจะเข้าไปมีบทบาทโดยตรง ธนาคารกลางอาจจะมีบทบาททางอ้อมในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการให้บริการให้เป็นไปในแนวเดียวกันหรือเป็น

ไปในแนวที่ทางการเห็นว่าเหมาะสม เช่น ในประเทศฝรั่งเศส ทางการสนับสนุนให้มีการทดลองใช้ระบบการโอนเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์หลาย ๆ แบบด้วยกัน เพื่อหาแบบที่ดีที่สุดมาใช้แทนการใช้เช็ค ในบางประเทศธนาคารพาณิชย์ก็ร่วมมือกันเองโดยทางการไม่ต้องเกี่ยวข้อง เช่น ในเดนมาร์ก มีการออกบัตรสำหรับใช้เบิกถอนเงินสดได้ทั่วประเทศ ในอังกฤษ ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ (Clearing Banks) ก็ได้ร่วมมือกันที่จะจัดระบบร่วมกันเป็นระบบเดียวสำหรับทั่วประเทศ

ทางด้านการควบคุม ในสหรัฐอเมริกาองค์กรที่มีหน้าที่กำกับและควบคุมธนาคารพาณิชย์ได้ร่วมมือกันวางวิธีการที่จะตรวจสอบระบบโอนเงินระหว่างธนาคาร คือระบบ CHIPS หรือชื่อเต็มว่า Clearing House Interbank Payment System) สำหรับในประเทศอื่น ๆ ที่ทางภาคเอกชนมีการพัฒนาระบบการโอนเงินเช่นนี้ ทางเราก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับระบบนี้ด้วยรวมทั้งพัฒนาวิธีการตรวจสอบ ควบคุม ตามไปด้วยให้ทันกัน ทั้งนี้ เพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานประจำวันของธนาคารพาณิชย์นั้น แม้ว่าจะช่วยให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว แต่ก็มีความเสี่ยงแอบแฝงอยู่มิใช่น้อย เช่น ความเสี่ยงจากการที่งานจะติดขัดเนื่องจากเครื่องขัดข้อง ข้อมูลสูญหาย หรือเกิดปัญหาแรงงานกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมการทำงานของเครื่องและความเสี่ยงจากการทุจริตในรูปแบบใหม่ๆ จากที่เคยประสบมา เป็นต้น และยังระบบของทุกธนาคารเชื่อมโยงกันหมดผ่านระบบโอนเงินระหว่างธนาคาร ความเสี่ยงจากเครื่องขัดข้องจะยิ่งสูง เพราะเหตุขัดข้อง ณ จุดใดจุดหนึ่งจะส่งผลให้การโอนเงินผ่านจุดนั้นจะกักลง การจัดวางระบบที่ป้องกันความเสี่ยงเหล่านี้ย่อมพอเพียงเป็นเรื่องที่เสียค่าใช้จ่ายสูงแต่ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำเป็น

เราจะไปทางไหน

สำหรับในประเทศไทยเราเอง จะดูว่าเราจะไปทางไหนกัน จะต้องพิจารณาจากทั้งด้านธนาคารพาณิชย์ และทางการ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย) ซึ่งเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคหรือสร้างกรอบในการปฏิบัติงานให้กับสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้อง

ด้านธนาคารพาณิชย์

การที่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่นในประเทศจะนำบริการประเภทใดจากต่างประเทศเข้ามาใช้ หรือริเริ่มบริการใหม่ ๆ ในประเทศ คงจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการคือ

1. ความพร้อมของสถาบันการเงินนั้น ๆ ในการริเริ่มให้บริการใหม่ ๆ
2. ลูกค้ำที่สถาบันการเงินนั้น ๆ มีอยู่ เหมาะสมและพร้อมจะรับบริการที่จะเลือกเข้ามาใช้หรือไม่
3. มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงเพียงใด การแข่งขันในระดับสูงจะเป็นแรงผลักดันให้มีการนำบริการใหม่ ๆ มาใช้มากยิ่งขึ้น ปัญหาเรื่องต้นทุนค่าใช้จ่าย และความสะดวกรวดเร็ว ก็เป็นอีกข้อหนึ่งที่จะมีส่วนช่วยให้มีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงวิธีให้บริการของธนาคารพาณิชย์
4. สำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเล็ก แรงผลักดันจากภายนอกจะเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ เช่น กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกสมาคม

สวิฟท์ เพื่อให้บริการโอนเงินระหว่างประเทศร่วมกับธนาคารพาณิชย์จากประเทศอื่น ๆ อีกหลายสิบประเทศ การเปลี่ยนแปลงข้อนี้เกิดเพราะความจำเป็นในการติดต่อทำธุรกิจกับนานาชาติซึ่งมีส่วนส่งผลดีมาถึงลูกค้าของธนาคารด้วยที่จะได้รับบริการรวดเร็วขึ้น

ด้านการการ

การที่ธนาคารพาณิชย์จะพัฒนาไปทางใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติไว้อย่างไร และการพัฒนาจะมีจุดหมายและแนวทางการที่เด่นชัดขึ้น หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตกลงกันได้ว่าเราจะไปทางไหนกัน มิฉะนั้นการพัฒนาจะเป็นไปอย่างขาดแนวทาง โดยขึ้นอยู่กับว่าธนาคารไหนเห็นว่าแนวทางใดเหมาะสมกับตนที่สุด ซึ่งอาจจะมิใช่แนวทางที่ระบบธนาคารโดยส่วนรวมได้ประโยชน์ร่วมกัน และหากกฎหมายเป็นอุปสรรคแล้ว ก็เป็นที่คาดได้ว่าการพัฒนาบริการต่าง ๆ บางด้านจะชะงักงัน หรือในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ตั้งใจจะพัฒนาต่อไป หนทางในการพัฒนาก็จะเป็นแบบอ้อม ค้อมวกวนเหมือนสายน้ำที่ไหลเลาะอ้อมโขดหิน เพื่อหาช่องโหว่ในกฎหมายให้กระทำได้ ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในสหรัฐอเมริกาในเรื่องที่ธนาคารพาณิชย์พยายามหาทางขยายกิจการธนาคารข้ามมลรัฐ

ข้อเสนอแนวคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและการกำหนดบทบาทของทางการให้สอดคล้องกับการพัฒนาธุรกิจการให้บริการทางการเงินใหม่ ๆ มีดังนี้

1. ในแง่ของนโยบายหลัก น่าจะสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่มีฐานะการเงินมั่นคง และมีความพร้อมด้านกำลังคน สามารถเสนอบริการทางการเงินใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นได้ ถึงแม้ว่าการให้บริการนั้น ๆ อาจจะไม่มีความซ้ำซ้อน

กันบ้าง โดยมีเหตุผลว่า มิใช่ว่าทุกธนาคารพาณิชย์ หรือทุกบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จะสามารถเสนอบริการได้ทุกด้าน ดังนั้นบริการบางแขนงอาจจะมีผู้เสนอให้บริการจำนวนน้อยราย หรือยังไม่มีเลย การอนุญาตให้ขยายบริการในแขนงใดแขนงหนึ่งของธุรกิจจะก่อให้เกิดการแข่งขันกันในเรื่องนั้น ๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค หรือลูกค้าผู้ใช้บริการ เช่น ควรจะให้บริษัทเงินทุนที่มีฐานะการเงินมั่นคงขยายธุรกิจ เข้าไปทำธุรกิจของธนาคารพาณิชย์มากขึ้น และในทำนองกลับกัน ควรจะให้ธนาคารพาณิชย์ขยายขอบเขตเข้าไปทำธุรกิจบางด้านที่ธนาคารพาณิชย์ยังกระทำไม่ได้มากขึ้น เช่น การให้เช่าซื้อ การจัดการเงินลงทุน เป็นต้น รวมทั้งให้ทำธุรกิจบางด้านซึ่งก่อให้เกิดรายได้ที่มีกำไรรายได้คอกเบี้ยจากเงินให้กู้ยืมมากขึ้น เช่น การขายข้อมูลจากงานวิจัย ขายบริการฝึกอบรม หรือบริการด้านการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

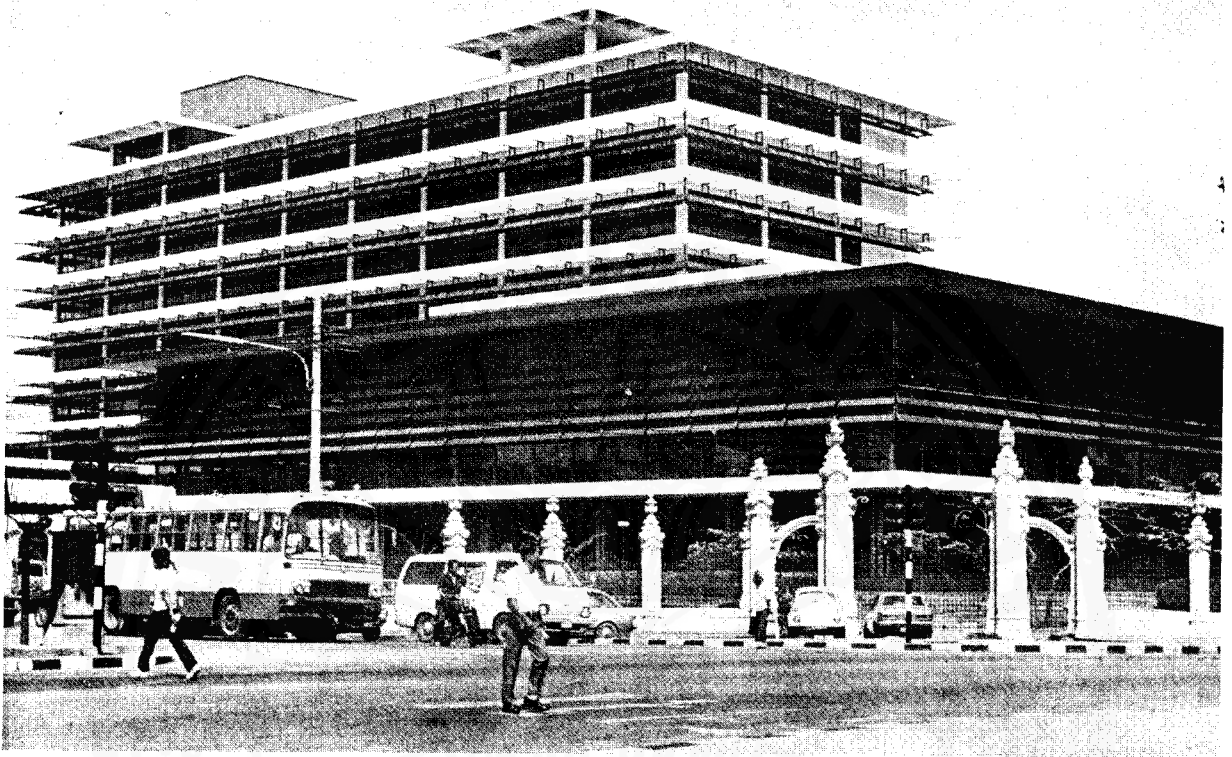
2. ในกรณีที่มีการให้บริการทางการเงินซ้ำซ้อนกันระหว่างสถาบันการเงินหลาย ๆ ประเภท ควรจะมีการร่วมกันวางมาตรฐานการกำกับควบคุมสถาบันการเงินแยกตามธุรกิจที่กระทำ คือ ถ้าสถาบันใดกระทำธุรกิจอย่างเดียวกันก็ควรจะถูกรับควบคุมตามมาตรฐานเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงว่าใครเป็นผู้ควบคุม

3. ในกรณีของธนาคารพาณิชย์ น่าจะมีการทบทวนแก้ไขมาตรา 9 ทวิ ของกฎหมายการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งกำหนดธุรกิจที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำเสียใหม่ เพื่อให้กรอบของกฎหมายชัดเจนขึ้น

ตามกฎหมายธนาคารพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน ขอบเขตการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อยู่ที่การตีความของนักกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตีความของธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะกฎหมายการธนาคารพาณิชย์

มาตรา 9 ทวิ ระบุว่า นอกจากการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้แก่ การรับฝากเงินและใช้เงินนั้น ในการให้สินเชื่อ ซื้อขายตั๋วแลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่น ๆ และซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ) แล้ว ธนาคารพาณิชย์อาจกระทำธุรกิจที่เกี่ยวกับหรือเนื่องจากการธนาคารพาณิชย์ หรือธุรกิจอันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำได้ เช่น เรียกเก็บเงินรับอวัล รับรองตั๋วเงิน ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตค้าประกัน หรือธุรกิจทำนองเดียวกันเมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่ธนาคารพาณิชย์เริ่มให้บริการใหม่ ๆ ขึ้น จึงต้องตีความกันว่าบริการเหล่านั้นจะถือว่า “เกี่ยวกับ” หรือ “เนื่องจาก” การธนาคารพาณิชย์หรือไม่ และเป็นธุรกิจ “ทำนองเดียวกัน” กับธุรกิจที่กระทำได้หรือไม่ หากไม่ใช่กรณีใดกรณีหนึ่งข้างต้น ธนาคารพาณิชย์จะกระทำมิได้ ส่วนในกรณีของบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ข้อความในกฎหมายกว้างกว่าเพราะระบุเป็นทำนองว่า บริษัทจะประกอบธุรกิจอื่นนอกจากธุรกิจประเภทที่ได้ได้รับอนุญาตได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี ซึ่งทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสามารถกำหนดและขยายขอบเขตการทำธุรกิจของบริษัทเงินทุน ฯลฯ ได้ สำหรับกรณีของธนาคารพาณิชย์นั้นจึงสมควรทบทวนวิธีการเสียใหม่ ให้มีการกำหนดขอบเขตของธุรกิจเพิ่มเติมขึ้นได้ ซึ่งจะช่วยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถพัฒนาการให้บริการไปในทางที่เป็นประโยชน์ได้มากขึ้น แทนที่จะใช้วิธีการตีความกฎหมายไปเรื่อย ๆ ที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์พัฒนาบริการได้เฉพาะบางด้าน ซึ่งอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากเท่าที่ควร และไม่สามารถให้บริการบางด้าน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์มาก

4. เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เริ่มนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในงานของธนาคารมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งที่เป็นงานในสำนักงานและ

การให้บริการแก่ลูกค้า ควรมีการร่วมกันด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่จะวางแนวทางการพัฒนา รูปแบบการเก็บข้อมูล กำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และวางมาตรฐานทางเทคนิคอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้เครือข่ายร่วมกันในอนาคต

5. วิธีการให้บริการทางการเงินและวิธีการโยกย้ายเงินเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นเป็นลำดับ ทางกรจำเป็นจะต้องศึกษาสภาพการณ์เพื่อกำหนดบทบาทของทางการเงินในการสนับสนุนหรือควบคุมธุรกรรมทางการเงินที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ เหล่านี้ รวมทั้งบทบาทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านนี้ และเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความคุ้มครองตามสมควร

6. เนื่องจากโครงสร้างระบบการเงินในประเทศไทยเป็นไปในลักษณะที่ว่าธนาคารพาณิชย์มีสาขาทั่วประเทศรวมทั้งใน

อำเภอที่ห่างไกลความเจริญด้วย ในขณะที่บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการเงินอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ รวมทั้งบริษัทประกันชีวิต มีสำนักงานอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ ควรจะสนับสนุนให้บริการทางการเงินที่มีอยู่หลากหลายสำหรับคนในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพแพร่หลายออกไปต่างจังหวัดให้มากและเร็วยิ่งขึ้นด้วยวิธีให้สาขาธนาคารพาณิชย์เหล่านั้นสามารถเป็นตัวแทนสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้ด้วย เพื่อประหยัดการใช้กำลังคน และเงินลงทุนในสถานที่ทำการและทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่นนั่นเอง

7. ถ้าจะมีการขยายขอบเขตการค้าเงินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่นออกไป ควรจะให้ธุรกิจบางด้านดำเนินงานเป็นบริษัทต่างหาก เพื่อเป็นการแยกความเสี่ยงของธุรกิจอื่นมิให้มาปะปนกับธุรกิจ

เดิมที่ใช้เงินของผู้ฝากเป็นฐานการทำธุรกิจ และในขณะเดียวกันก็จำกัดการลงทุนในธุรกิจอื่นให้น้อยประเภทลง เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องธนาคารพาณิชย์มีอิทธิพลมากเกินไป

ปัจจุบันนี้ การขยายขอบเขตของธุรกิจทำได้สองวิธีคือ วิธีหนึ่งขยายกิจการของบริษัทหรือธนาคารออกไปเรื่อย ๆ ภายใต้อัฒติเดิม อีกวิธีหนึ่งขยายขอบเขตการประกอบการโดยการเข้าไปถือหุ้นในบริษัทอื่น ๆ ทั้งที่เป็นบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน เช่น บริษัทประกันภัย และที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน เช่น บริษัทที่ประกอบการอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีบางครั้งที่กรรมการของสถาบันการเงินไปถือหุ้นในบริษัทอื่นอีกด้วย เมื่อประกอบกับการถือหุ้นที่มีลักษณะเป็นการถือหุ้นซึ่งกันและกัน (cross holding) ด้วยแล้ว จะเห็นความเป็นบริษัทในเครือระหว่างบริษัทต่าง ๆ ในแง่ของการ

กระทำมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าในทางกฎหมาย ธนาคารพาณิชย์จะถือหุ้นในบริษัทอื่นได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของหุ้นของบริษัทนั้น ๆ ก็ตามที และการกระทำเช่นนี้ทำให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์มีบทบาทและมีอิทธิพลในระบบเศรษฐกิจของประเทศค่อนข้างมาก

การจะให้ขยายขอบเขตธุรกิจออกไปจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ว่า อิทธิพลของธนาคารพาณิชย์จะยิ่งมากขึ้นไปอีกจนเป็นผลเสียต่อส่วนรวม ดังนั้นข้อพิจารณาในการขยายขอบเขตธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการให้ตั้งบริษัทในเครือ (subsidiary) อย่างตรงไปตรงมา หรือในรูปแบบของการมีอิทธิพลโดยอ้อม (ผ่านการถือหุ้นของกรรมการ และบริษัทอื่น ๆ ที่เป็นที่รู้จักกันว่าอยู่ในเครือของธนาคารพาณิชย์) จึงจะต้องคำนึงถึงประเด็นข้อนี้ด้วย จึงควรพิจารณากำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ถือหุ้นได้เฉพาะในธุรกิจบางประเภทที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการเงิน และให้ถือหุ้นในธุรกิจอื่นได้เฉพาะในสถานการณ์บางสถานการณ์ที่จำเป็นเท่านั้น และควรจะให้ธนาคารพาณิชย์ถือหุ้นข้างมากจน สามารถควบคุมการดำเนินงาน

ได้ตามกฎหมาย คือเป็นบริษัทในเครือโดยแท้จริง แทนที่จะให้การถือหุ้นในบริษัทอื่น ๆ นั้น คงเป็นจำนวนน้อยตามกฎหมาย และปล่อยให้การมีอำนาจควบคุมบริษัทนั้น ๆ เป็นไปโดยนัย โดยขึ้นอยู่กับการถือหุ้นผ่านบริษัทอื่น ๆ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ต่อไป ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการแข่งขันการให้บริการทางการเงินในต่างประเทศที่ธุรกิจอื่น ๆ เข้ามาทำเพื่อแข่งขันโดยตรงกับธนาคารพาณิชย์มากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้มีความเห็นกันไปในแนวทางที่ว่า ในอนาคตคงจะไม่มีธนาคารไหนที่เรากล่าวได้ว่าเป็นแค่ธนาคารพาณิชย์ เพราะธนาคารพาณิชย์จะมีหลายแบบ แต่ละธนาคารจะเสนอบริการทางการเงินบางอย่างมากบ้าง น้อยบ้างตามความสามารถและความถนัด ทำนองเดียวกันร้านขายของที่มีหลายแบบ ตั้งแต่บูติกที่ขายสินค้าเฉพาะอย่างสำหรับลูกค้าเฉพาะกลุ่มไปจนถึงร้านค้าขนาดใหญ่ที่ให้บริการทุกด้านในร้านเดียว จนลูกค้าที่เดินเข้ามาในร้านแล้ว สามารถรับบริการทุกด้านที่ต้องการ (one-stop service) เท่าที่จะ

สามารถทำได้ภายในกรอบของกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นในเมืองไทยเช่นเดียวกัน เนื่องจากว่าในปัจจุบันนี้ธนาคารพาณิชย์ที่ดั่งขึ้นมาในระยะใกล้เคียงกัน ต่างเติบโตขึ้นมาไม่เท่าเทียมกัน มีธนาคารขนาดใหญ่บ้าง ขนาดเล็กบ้าง ธนาคารที่มีขอบข่ายสาขาไม่กว้างขวางนัก หรือไม่ก็กำลังคนมากพอจะให้บริการทางการเงินทุกด้านได้จะต้องประเมินสถานการณ์ว่า ตนเองจะมีบทบาทอย่างไรในระบบการเงินของประเทศ และในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงนี้ ธนาคารแต่ละธนาคารจำเป็นต้องมี สิ่งสำคัญที่สุดสองอย่าง อย่างแรกคือมีเงินกองทุนที่พอเพียงสำหรับเป็น ที่รองรับความเสี่ยงจากความแปรผันด้านการเงิน และจากการก้าวเข้าไปทำธุรกิจใหม่ที่มีโอกาสและมีความเสี่ยงต่างออกไปจากธุรกิจเดิมที่เคยกระทำอยู่ และอย่างที่สองก็คือ มีกลุ่มผู้บริหารงานที่มีฝีมือและมีความสามารถสูง เพื่อที่จะวางแผนหาหนทางการดำเนินงานอย่างมีระบบและสามารถพ่วงองค์กรในความรับผิดชอบผ่านพ้นอุปสรรคไปสู่จุดหมายที่วางเอาไว้ได้ด้วยดี

บรรณานุกรม

1. Peter Field, "Chase: From Lending to Financial Engineering," *Euromoney*, August 1983.
2. ตัดตอนมาจากคำบรรยายของ J. Charles Partee ที่บรรยายในการประชุมของ ABA National Bank Card Convention เมื่อ 21 กันยายน 2526 ตามที่ตีพิมพ์ใน *Bank for International Settlements Press Review*, No. 218, November 8, 1983.
3. "American Financial Revolution Moves Ahead" *MERI's Monthly Circular*, Mitsubishi Economic Research Institute, August 1983.
4. Cary Reich "Walt's Triumphant Farewell," *Institutional Investors*, July 1983.
5. David B. Hilder, "Some Big U.S. Banks Begin Selling Advanced Services," *The Asian Wall Street Journal*, July 26, 1983.
6. ข้อสรุปจากการประชุมธนาคารกลางในเรื่องเกี่ยวกับผลของการริเริ่มบริการทางการเงินใหม่ ๆ ใน Bank of England, *Quarterly Bulletin*, September 1983 ตามที่ตีพิมพ์ใน *Bank for International Settlements Press Review*, No.200, October 13, 1983.
7. Christopher Conte, "U.S. Banking Competition Sows Confusion," *The Asian Wall Street Journal*, July 5, 1983.
8. Howard G. Johnson, "Planning for Retail Electronic Banking," *Bankers' Magazine*, November 1983.
9. Frederick J. Schroeder, "Developments in Consumer Electronic Fund Transfers," *Federal Reserve Bulletin*, June 1983.